

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2024/130

Karar Sayısı : 2024/235

Karar Tarihi : 25/12/2024

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*oturduğu yer...*" ibaresinden sonra gelen "...*ağır ceza mahkemesinde...*" ve "...*en yakın yer ağır ceza mahkemesinde...*" ibarelerinin,

B. 142. maddesinin (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*Cumhuriyet savcısı...*" ibaresinin,

C. 142. maddesine 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 139. maddesiyle eklenen (9) numaralı fıkranın ikinci cümlesinin,

Anayasa'nın 2., 37. ve 142. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Koruma tedbirleri nedniyle açılan tazminat davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 142. maddesi şöyledir:

"Tazminat isteminin koşulları

Madde 142 – (1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara başlanır. (Ek cümleler: 2/3/2024-7499/13 md.) Ancak, 141 inci maddenin birinci fıkrasının (e), (f) ve (l) bentleri kapsamındaki istemler bakımından 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Bu fıkra uyarınca 6384 sayılı Kanun kapsamında olmasına rağmen ağır ceza mahkemesine yapılan istemler, Komisyona gönderilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren ve girmeyen istemler birlikte yapılmış ise ağır ceza mahkemesi görev alanına girmeyen istemleri ayırmak suretiyle Komisyona gönderir. Bu hâllerde ağır ceza mahkemesine yapılan istem tarihi esas alınır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi hâlde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını iki hafta içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

(7) (Değişik: 25/5/2005 - 5353/20 md.) Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ile Hazine temsilcisi, açıklamalı çağrı kâğıdı tebliğine rağmen gelmezlerse, yokluklarında karar verilebilir.

(8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır. (Ek cümleler:2/3/2024-7499/13 md.) Karar yerinde görülmezse bölge adliye mahkemesince işin esası hakkında karar verilir. Bölge adliye mahkemelerince bu fıkra uyarınca verilen kararlar kesindir.

(9) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/144 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/139 md.) Tazminat davaları nedeniyle Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi gereğince hesaplanan nisbi avukatlık ücreti ödenir. Ancak, ödenecek miktar Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu ücretten az, ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücretten fazla olamaz.

(10) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/144 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/139 md.) Tazminata ilişkin mahkeme kararları, kesinleşmeden ve idari başvuru süreci tamamlanmadan icra takihine konulamaz. Kesinleşen mahkeme kararında hükmedilen tazminat ile vekâlet ücreti, davacı veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirimin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde ödenir. Bu süre içinde ödeme yapılmaması halinde, karar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın katılımlarıyla 27/6/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvuruya engel bir durumun varlığı ile uygulanacak kural sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri

için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde tazminat isteminin şartları ve yargılama usulü düzenlenmiştir. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ibarelerin yer aldığı birinci cümlesinde tazminat davasının açılacağı görevli ve yetkili mahkeme belirlenmiştir. Anılan cümleye göre tazminat istemi, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanacaktır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davasında yetki hususunu değerlendirirken Kanun'un 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının *"İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ... karara bağlanır."* kısmına dayanmıştır. Dolayısıyla davaya konu tazminat talebiyle ilgili olarak zarara uğrayanın oturduğu yerdeki ağır ceza mahkemesinin tazminat konusu işlemle ilişkili olması ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesinin bulunmaması nedeniyle en yakın yer ağır ceza mahkemesinde tazminat talebinin ileri sürülmesi hususlarının söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla anılan cümlede yer alan *"...en yakın yer ağır ceza mahkemesinde..."* ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânının bulunmaması nedeniyle söz konusu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Öte yandan Anayasa'nın *"Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi"* başlıklı 152. maddesinin dördüncü fıkrasında *"Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."* denilmiştir. 6216 sayılı Kanun'un *"Başvuruya engel durumlar"* başlığını taşıyan 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da *"Mahkemenin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz."* hükmüne yer verilmiştir.

6. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesine 7078 sayılı Kanun'un 139. maddesiyle eklenen (9) numaralı fıkranın itiraz konusu ikinci cümlesinin *"...ödenecek miktar Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu ücretten az..."* bölümüne yönelik iptal talebi Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 tarihli ve E.2023/54, K.2023/90 sayılı kararıyla esastan reddedilmiş ve bu karar 15/6/2023 tarihli ve 32222 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesince itiraz başvurusu üzerine işin esasına girilerek reddedilen bölüm hakkında yeni bir başvurunun yapılabilmesi için önceki kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı 15/6/2023 tarihinden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır. Bu itibarla anılan bölüme yönelik itiraz başvurusunun Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince reddi gerekir.

7. Açıklanan nedenlerle 5271 sayılı Kanun'un;

A. 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*en yakın yer ağır ceza mahkemesinde...*" ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*ağır ceza mahkemesinde...*" ve (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*Cumhuriyet savcısı...*" ibarelerinin esasının incelenmesine,

C. 142. maddesine 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 139. maddesiyle eklenen (9) numaralı fıkranın ikinci cümlesinin;

1. "...*ödenecek miktar Tarifede sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen maktu ücretten az...*" bölümüne yönelik itiraz başvurusunun Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

8. Başvuru karar ve ekleri, Raportör Ömer MENCİK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

9. Ceza muhakemesi faaliyetinin amacına uygun olarak yürütülebilmesi ve muhakeme sonucunda hükmün infaz edilebilmesi için soruşturma ve kovuşturma evresinde şüpheli veya sanık hakkında koruma tedbirleri uygulanmaktadır. Temel hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale niteliğinde olması nedeniyle koruma tedbirleri kanunda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve belirli şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar gerçekleşmeden tedbirlere maruz kalan kişilerin maddi ve manevi zarara uğramaları söz konusu olabilir (AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, § 3).

10. Ülkemizde hukuka aykırı olarak hakkında koruma tedbiri uygulanan kişilerin maddi ve manevi zararlarının giderilmesi amacıyla tazminat yolu öngörülmüştür. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde suç soruşturması ve kovuşturması sırasında kişilerin uğradığı her türlü maddi ve manevi zararlarını devletten isteyebilecekleri düzenlemesine yer verilmiştir. Anılan Kanun'un 141. maddesinde tazminat nedenleri, 142. maddesinde tazminat talebinin şartları ve yargılama usulü, 143. maddesinde tazminatın geri alınmasını gerektiren hâller, 144. maddesinde ise tazminat istemeyecek kişiler düzenlenmiştir.

11. Koruma tedbirlerinden dolayı tazminat davası açma hakkı, hakkında koruma tedbiri uygulanan kişilere tanınmıştır. Tazminat davası bir dilekçe ile açılır. Kanun'un 142. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir. Anılan maddenin (6) numaralı fıkrasında ise söz konusu davalarda mahkemenin tazminat miktarını tazminat hukukunun genel ilkelerine göre belirleyeceği belirtilmiştir.

12. Koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasında davalı Hazine'dir. Maddenin (5) numaralı fıkrası uyarınca mahkeme dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek varsa beyan ve itirazlarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister. (7) numaralı fıkrada ise mahkemenin kararını duruşmalı olarak vereceği, istemde bulunan ile Hazine temsilcisinin açıklamalı çağrı kâğıdı tebliğine rağmen duruşmaya gelmemeleri hâlinde yokluklarında karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

B. Kanun'un 142. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...oturduğu yer..." İbaresinden Sonra Gelen "...ağır ceza mahkemesinde..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

13. Başvuru kararında özetle; 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen maddi ve manevi tazminata konu olan ve ceza yargılaması sırasında meydana gelen hukuka aykırı işlemlerin tespitinin ağır ceza mahkemelerince yapılmasının gerekli olmadığı, bu tespitin hukuk mahkemelerince de yapılabileceği, ağır ceza mahkemelerinin asıl görevinin nitelikli bazı suçların yargılamalarını yürütmek olduğu, dolayısıyla tazminat yargılamaları hususunda yeterli tecrübeye sahip olmadıkları, bu durumun ise davacılar ve davalı bakımından hak kayıplarına neden olabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 37. ve 142. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesi yönünden de incelenmiştir.

15. İtiraz konusu kuralda koruma tedbirleri nedeniyle tazminat isteminin zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde görüleceği hükme bağlanmıştır.

16. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

17. Anayasa'nın 142. maddesinde “*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri. işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak şartıyla düzenlenmesi hususu kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Kanun koyucu takdir yetkisini kullanırken Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına uygun hareket etmelidir (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

18. Bu itibarla kanun koyucu, uyuşmazlıkların niteliklerini gözeterek Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı bulunmamak şartı ile mahkemelerin görevini ve yetkisini belirleyebilecektir. Bu bağlamda getirilen usul kurallarının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının öngördüğü güvencelere aykırılık taşımaması gerekmektedir (AYM, E.2015/37, K.2015/119, 23/12/2015, § 13).

19. Kuralda koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasının zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde görüleceği hükmüne bağlanmak suretiyle söz konusu davalara bakmakla görevli ve yetkili olan mahkeme belirlenmiştir. Haksız koruma tedbirlerine karşı açılacak tazminat davalarının ağır ceza mahkemesi dışında başka bir mahkemede incelenmesini zorunlu kılan herhangi bir anayasal hüküm bulunmamaktadır. Anayasal bağlamda tazminat davalarında gözetilecek temel ilke söz konusu talebin bağımsız ve tarafsız bir mahkemede adil yargılanma hakkının güvencelerine uygun bir şekilde incelenerek uyuşmazlığın esasının çözülmesi imkânının bulunup bulunmadığıdır.

20. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği; aynı maddenin (6) numaralı fıkrasında ise tazminat miktarının belirlenmesinde mahkemenin gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hâkimlerden birine yaptırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

21. Anılan düzenlemeler dikkate alındığında koruma tedbiri niteliğindeki uygulamalar nedeniyle haksız olarak zarara uğradığı gerekçesiyle tazminat isteminde bulunan kişinin dava açma, iddia ve savunmada bulunma, her türlü delili ileri sürebilme hakkının bulunması yanında ilgili mahkemenin de gerekli gördüğü araştırmaları yapmaya yetkili olduğu anlaşılmaktadır.

22. Öte yandan koruma tedbirleri, soruşturma ve kovuşturma sürecinde bir temel hakkı hükmün kesinleşmesinden önce kısıtlayan, geçici, gecikmez ve ilke olarak hâkim kararını gerektiren tedbirlerdir (*Hülya Kar* [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, § 17). Koruma tedbirleri kanunlarda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve belirli şartlara bağlanmıştır. Bazı koruma tedbirleri yönünden anılan şartlara uyulmaması söz konusu Kanun'un 141. maddesinde tazminat nedeni olarak öngörülmüştür.

23. Anılan maddede sayılan koruma tedbirleri yönünden tazminat hakkının doğabilmesi için kişinin hukuka aykırı bir işleme tabi tutulduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu durum ise ilke olarak tazminat davasına ilişkin yargılamayı yürüten mahkemenin öncelikle davaya konu tedbirin hukuka aykırı olduğunu tespit etmesini gerektirecektir (benzer bir değerlendirme için bkz. *M.E.* [2.B]. B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 46).

24. Dolayısıyla ceza muhakemesi sürecinde başvurulmuş bir koruma tedbirinin hukuka aykırılığının tespitinin ceza mahkemesine bırakılmasını öngören kuralın mahkemeler arasında ihtisaslaşmanın sağlanmasının bir gereği olarak kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında yaptığı bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın adil yargılanma hakkı güvencelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

25. Öte yandan kural kapsamında koruma tedbiri niteliğindeki uygulamalar nedeniyle tazminat taleplerinin zarara uğrayan kişinin oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde görülmesinin yargılama usulüne ilişkin olarak kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu bu yönüyle kuralın Anayasa'nın 142. maddesiyle de çelişmediği anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 36. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 36. ve 142. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 37. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 142. Maddesinin (8) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...Cumhuriyet savcısı..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

27. Başvuru kararında özetle; asıl görevi ceza soruşturması yürütmek olan Cumhuriyet savcısının hukuk muhakemesinin uygulandığı koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında yeterli tecrübeye sahip olamayacağı, bu durumun da hak kayıplarına yol açacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 37. ve 142. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

28. İtiraz konusu kuralda, koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında mahkeme kararına karşı Cumhuriyet savcısının da istinaf kanun yoluna başvurabileceği düzenlenmiştir.

29. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

30. Hukuk devleti ilkesi gereğince kanunların kamu yararı gerçekleştirmek amacıyla yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesince kamu yararı konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı

yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi kamu yararı; bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın yalnız özel çıkarlar için veya sadece belli kişilerin yararına kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması hâlinde söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan istisnai hâl dışında bir kanun hükmünün gereksinimlere uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirilmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/7/2021, § 23).

31. Hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılığa düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Bu nitelikteki kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını beklemek adalete olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler. Bu nedenle adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

32. Bununla birlikte mahkemelerce verilen hükümlerin denetlenmesi konusunda devletin kanuni düzenleme yapması gerekmektedir. Mahkeme kararlarına karşı ne tür bir denetim mekanizmasının öngörülebileceğinin, bu denetimin hangi yargısal makam tarafından gerçekleştirilebileceğinin, kapsam ve sınırlarının, kimlerin talepte bulunabileceğinin belirlenmesi hususlarında anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun geniş takdir yetkisi bulunmaktadır (benzer bir değerlendirme için bkz. AYM, E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 20).

33. 5271 sayılı Kanun'un "*Duruşmada hazır bulunacaklar*" başlıklı 188. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ceza mahkemelerince yapılan duruşmalarda, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtabinin ve anılan Kanun'un zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafinin hazır bulunmasının şart olduğu hüküm altına alınmıştır. Koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davaları yönünden herhangi bir istisna öngörülmediğinden Cumhuriyet savcısının anılan davaların yargılamalarına katılacağı anlaşılmaktadır. Kanun'un 33. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ise duruşmada verilecek kararlar Cumhuriyet savcısı, duruşmada hazır bulunan müdafii, vekil ve diğer ilgililer dinlendikten; duruşma dışındaki kararlar Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra verilecektir. Söz konusu düzenlemeler gereğince koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında Cumhuriyet savcısı duruşmalara bizzat katılacak, mahkemelere sunduğu mütalaalarla yargılama sürecine doğrudan etkiye bulunacaktır.

34. Ceza muhakemesi hukukunda hakikatin araştırılarak gerçeğe ulaşılması, kolektif yargılama yöntemi ile sağlanmaktadır. Kolektif yargılama; hükmün verilmesine iddia, savunma ve yargılama makamlarının birlikte katılması ifade eder. Kolektif yargılamanın metodu, hüküm verme faaliyetine katılacakların düşüncelerini karşılıklı olarak bildirerek bütün süjelerin birbirlerinin fikirlerini öğrenmeleridir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

35. Cumhuriyet savcısı, ceza muhakemesinin gayesini gerçekleştirmek için sanığın lehine ve aleyhine deliller ileri sürebilen, taleplerde bulunabilen, asıl amacı muhakeme diyalektiğinin sağlanması olan, kendine has statü içinde bir ceza muhakemesi süjesidir (AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

36. İddia makamı olan Cumhuriyet savcısı, kolektif hüküm verme faaliyetinin ve bunun sonucunda maddi gerçeğe ulaşmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyet savcısı bu görevini maddi gerçeğin araştırılmasını amaç edinen bir soruşturma yapmak, şüpheli veya sanığın lehine ve aleyhine elde ettiği bütün delilleri hâkim veya mahkemeye sunmak, bu delillerin tartışılmasını sağlamak, bunun için duruşmalara katılmak ve kararlara karşı yasa yollarına başvurmak suretiyle yerine getirir (benzer bir değerlendirme için bkz. AYM, E.2011/43, K.2012/10, 19/1/2012).

37. Cumhuriyet savcısının kanun yoluna başvurabileceği mahkeme kararları, onun hukuka aykırı olduğunu değerlendirdiği kararlardır. Koruma tedbirleri nedenine dayalı tazminat davalarında bir yargılama stüjesi olarak dava hakkında yakinen bilgi sahibi olan Cumhuriyet savcısının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle mahkeme kararları için kanun yoluna başvurarak söz konusu kararların hukuka uygun olup olmadığının istinaf mahkemelerince denetlenmesine imkân tanınmasının adalete olan güveninin sağlanmasına, bireylerin hak ve özgürlükleri ile toplum menfaatinin korunmasına hizmet edeceği açıktır. Bu itibarla koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında mahkeme kararına karşı Cumhuriyet savcısının da istinaf kanun yoluna başvurabilmesini öngören kuralın kamu yararı amacına yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Öte yandan kuralda Cumhuriyet savcısına istinaf kanun yoluna başvurusu hususunda yetki verilmesinin yargılama usulüne yönelik bir düzenleme olduğu ve bu hususun kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında bulunduğu gözetildiğinde kuralın Anayasa'nın 142. maddesiyle de çelişmediği anlaşılmaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 37. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 142. Maddesinin (9) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan “Ancak, ...” ve “...ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücretten fazla olamaz.” İbarelerinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

40. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurallarla davacı ve davalı vekilleri adına hükmedilen vekâlet ücretlerine yönelik olarak hukuk mahkemelerinde görülen tazminat davalarından farklı olarak önemli ölçüde sınırlama getirildiği, bu durumun ise vekiller yönünden hak kaybına yol açacağı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 37. ve 142. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

42. İtiraz konusu kurallarla koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında hükmedilecek vekâlet ücretinin, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde (Tarife) ağır ceza

mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücretten fazla olamayacağı öngörülmektedir.

43. Kurallarla öngörülen düzenlemenin hakkında koruma tedbiri uygulanan davacı ile davalı devlet bakımından iki yönü bulunmaktadır. Dolayısıyla kuralların anayasallık denetiminde bu iki hususun ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

44. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin ya da zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/37, K.2021/63, 22/9/2021, § 17; E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10; E.2022/104, K.2023/28, 16/2/2023, § 10).

45. Dava hakkının etkili bir şekilde kullanılabilmesi, hukuk, idari ve ceza yargılamalarında kişilere avukat yardımından faydalanmaları hususunda gerekli imkânların sağlanmasıyla mümkündür. Yargılama gideri olan vekâlet ücretinin miktarının, hangi taraftan tahsil edileceğinin ve buna ilişkin şartların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir (AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 20).

46. Bu itibarla dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine hükmedileceği belli olmayan bu ücret yükümlülüğü, bir usul hükmü olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38; Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan, B. No: 2018/293, 18/5/2021, § 43). Dolayısıyla taraflar aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine hükmedilmesini ve tarafların yargılama sürecinde yükledikleri giderlerin karşı tarafa yükletilmesi talebinin reddini öngören düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını sınırlayabilir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 98). Bununla birlikte taraflar lehine hükmedilmesi gereken vekâlet ücretinden tamamen veya kısmen yoksun bırakılması sonucunu doğuran uygulamalar da anılan hak açısından sınırlamalara neden olabilir (benzer bir değerlendirme için bkz. AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 21).

47. Kurallar, *dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda hakkında koruma tedbiri uygulanan ve davacı konumunda olan gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri lehine karar verilmesi yönünden incelendiğinde*; hükmedilecek vekâlet ücretinin oransal hesaplama (nispi vekâlet ücreti) yerine Tarifede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenmiş maktu ücretin üst sınırına kadar hükmedilmesi, davacı lehine daha az vekâlet ücretinin takdir edilmesi sonucunu doğuracaktır.

48. Davacının, lehine hükmedilmesi gereken vekâlet ücretinden kısmen yoksun bırakılma sonucunu doğuran kurallar mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirmektedir.

49. Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı

olamaz.” denilmiştir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa’da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

50. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kurallar keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmalıdır.

51. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa’nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

52. 5271 sayılı Kanun’un 142. maddesinin itiraz konusu kuralların da yer aldığı (9) numaralı fıkrasında koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında Tarife gereğince hesaplanan nispi vekâlet ücretine hükmedileceği düzenlenmiş, itiraz konusu kurallarda ise nispi vekâlet ücreti için bir üst sınır belirlenerek ödenecek vekâlet ücretinin Tarifede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenmiş maktu ücretten fazla olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında vekâlet ücretinin tespitinde Tarifenin esas alınması öngörülmektedir.

53. Tarafların avukatlık sözleşmesi çerçevesinde avukat vasıtasıyla takip ettikleri bir ceza yargılamasında mahkeme tarafından yargılama gideri kabul edilerek kararda ilgisine yükletilecek vekâlet ücretinin belirlendiği Tarife 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 168. maddesi uyarınca her yıl Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunca hazırlanmakta ve Adalet Bakanlığınca onaylanarak yürürlüğe girmektedir.

54. Tarifede genellikle vekâlet ücretinin hesaplanmasında konusu para olmayan ve para ile ölçülemeyen davalarda maktu tarife, konusu para olan veya para ile ölçülebilen davalarda ise nispi tarife esas alınmaktadır. Bazı durumlarda ise konusu para olan veya para ile değerlendirilebilen davalarda dahi maktu tarifenin uygulanması kararlaştırılabilmektedir. Bazı istisnalar haricinde kanunlarda hangi davalarda nispi, hangilerinde ise maktu tarifenin uygulanacağına ilişkin bir hüküm bulunmamakta olup bu husus TBB’nin takdirine bırakılmıştır.

55. Kurallarda koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında Tarife gereğince hesaplanan nispi vekâlet ücretinin uygulanması esası benimsenmiş olmakla birlikte hükmedilecek nispi vekâlet ücretinin yine Tarifede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücretten fazla olmayacağı belirtilmek suretiyle bu davalar yönünden ödenecek ücretin üst sınırı kanunla tespit edilmiştir.

56. Buna göre kurallarda koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında hükmedilebilecek vekâlet ücretiyle ilgili olarak öngörülen üst sınırın herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralların belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

57. Anayasa'nın 36. maddesinde mahkemeye erişim hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni belirtilmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir (AYM, E.2023/101, K.2023/207, 30/11/2023, § 27).

58. Ayrıca adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da zikredilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Devletin düzenleme yetkisini haiz olduğu alanlarda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamalar getirilirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (*Bekir Sözen* [GK], B. No: 2016/14586, 10/11/2022, § 74).

59. Kuralların, koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davalarında davanın kabulü hâlinde vekalet ücretinden sorumlu olan Hazinesin aşırı yüksek ve ağır yargılama gideri yüküyle karşılaşmasının önüne geçilmesine katkı sunacağı açıktır. Kamu kaynaklarının mali açıdan yönetiminin doğru ve etkin bir şekilde yapılabilmesi için devletin karşılaştığı yargılama giderlerinin azaltılması yönünde düzenlemelerin yapılması, kamunun bütçe dengesinin korunmasını sağlayacaktır. Bu itibarla kamuya aşırı mali külfet yükleyeceği gerekçesiyle koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davalarında Hazinesin ödeyeceği vekâlet ücretini azaltan kuralların anayasal yönden meşru bir amacının olmadığı söylenemez.

60. Kurallarla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'ya aykırı olmaması için aynı zamanda ölçülü olması gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, *gereklilik* amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

61. Kurallar gereğince devletin ödeyeceği vekâlet ücretinin Tarifiede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu vekâlet ücretinin üzerinde olmamasının, devletin aşırı yüksek ve ağır yargılama gideri yüküyle karşılaşmasının önüne geçilmesini sağlayacağı, bu itibarla kuralların anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu açıktır.

62. Kamu kaynaklarının korunması amacıyla Hazinesinin aşırı yüksek ve ağır yargılama gideri yüküyle karşılaşmasının önüne geçilmesi için alınacak önlemler hususundaki takdir yetkisi kanun koyucuya aittir. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açan davacının yargılama sonunda alacağı vekâlet ücreti için maktu bir üst sınırın öngörülmesi de söz konusu yetki kapsamında değerlendirilebilecek araçlardandır. Dolayısıyla kurallarla öngörülen vekâlet ücretine ilişkin sınırlamanın söz konusu amaçlara ulaşma bakımından gerekli olmadığı da söylenemez.

63. Mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamanın ölçülü olabilmesi için orantılılık ilkesi gereğince öngörülen sınırlama ile elde edilmek istenen kamu yararı amacı arasında adil ve makul bir denge gözetilmelidir. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına öngörülen sınırlamanın, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir.

64. Hukuk devletinde, bir kimsenin, başka bir kişinin hukuka aykırı işlem ve eylemi nedeniyle uğradığı zararı o kişiden tazmin etmesini sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulması gerekir. Bu durum, aynı zamanda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının da bir gereğidir. Bu anlamda, haksız yere dava açmak zorunda bırakılan veya kendisine karşı haksız yere dava açılan bir kimsenin o dava nedeniyle yaptığı masrafların karşı taraftan tazmini amacıyla tedbir alınması hukuk devletinin bir gereğidir (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

65. Haksız yere dava açan veya dava açılmasına sebebiyet veren kişinin karşı tarafın yaptığı masraflardan sorumlu tutulması suretiyle mali bir külfete katlanması, yargılama masraflarının bu kişi üzerinde bırakılmasını gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle yargılama giderinin haksız çıkan taraftan tahsil edilmesi, davada haklı çıkan tarafın o dava nedeniyle yaptığı masrafların giderilmesini sağlamaktadır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Haklı çıkan tarafın masraflarının giderilmesine yönelik söz konusu amacın etkili bir yargılama yapılarak maddi gerçeğe ulaşılması açısından da önemli olduğu açıktır.

66. Dava değerinden bağımsız olarak açılan her davanın tarafları açısından belirli ölçülerde ortalama bir maliyeti bulunmaktadır. Davanın nitelik itibarıyla karmaşık ve çözümünün zor olması hâlinde vekilinin harcayacağı emek ve mesainin daha fazla olacağı, bu durumun ise vekâlet ücreti bağlamında yargılama maliyetini daha da artıracakı kuşkusuzdur. Dolayısıyla davacının dava açmakla katlanacağı külfetin avukatın hukuki yardımından etkili ve güvenceli bir şekilde yararlanması, bu suretle yargılamada maddi gerçeğin sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarılması amacını zedelememesi ya da ortadan kaldırmaması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, §§ 58, 59).

67. Davanın konusunun para olması ya da parayla değerlendirilebilir nitelikte olması hâlinde vekâlet ücreti ve harç gibi yargılama giderlerinin bu değere göre belirlenmesi gerektiği söylenebilir. Bu durumda tarafların avukata ödediği ücret davanın değerine göre değişebilecektir. Ancak bazı durumlarda davanın değerinden bağımsız olarak objektif ve kabul edilebilir miktarlarla maktu vekâlet ücretleri belirlenebilir. Dolayısıyla yargılama giderlerine katlanmak zorunda kalan tarafın haklılığının tespit edilmesi durumunda yaptığı masrafların giderilmesi için kendisine ödenecek vekâlet ücreti bakımından asgari ve üst

sınırın belirlenmesi mümkündür (benzer bir değerlendirme için bkz. AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 39).

68. Davada haklı çıkan taraf ile avukat arasında düzenlenen avukatlık sözleşmesindeki ücretin her bir sözleşmede çok farklı miktarlarda olması mümkündür. Hükmedilecek vekâlet ücretinin tespitinde avukatlık sözleşmesinde belirlenen tutarın esas alınmasının farklı ve haksız uygulamalara yol açabileceği açıktır. Bu durum konusu ve sebebi birbiriyle tamamen aynı olan davalarda farklı vekâlet ücretlerine hükmedilmesine, davada haksız çıkan bazı kişilerin benzer durumdaki diğer kişilere nazaran yüksek miktarlarda vekâlet ücreti külfetiyle karşılaşmasına sebebiyet verebilecektir (AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 38).

69. Bunun yanı sıra tarafların kendi aralarında yaptıkları sözleşmede belirlenen ücretin öznel olması ve denetlenebilir bir ölçütünün olmaması nedeniyle taraf açısından bu ücrete göre değerlendirilebilecek bir maliyetin de her durumda gerçek maliyeti ifade etmeyebileceği belirtilmelidir (AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 61). Dolayısıyla yargılama sonucunda haksız çıkan kişi aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti tutarının belirlenmesinde haklı çıkan kişinin avukatıyla yaptığı sözleşmedeki ücretin değil standarda bağlanmış bir tarifenin esas alınmasının makul olduğu anlaşılmaktadır.

70. Diğer yandan kurallar kapsamında tarafların lehine ya da aleyhine karar verilmesi hâlinde hükmedilecek vekâlet ücreti için öngörülen maktu vekâlet ücreti her yıl TBB tarafından yayımlanan Tarifede belirlenmektedir. Nitekim Kanun'da vekâlet ücreti ile ilgili düzenlemelerin yapılacağı belirtilen ve 3/10/2024 tarihli ve 32681 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalarda maktu vekalet ücreti 48.000 TL olarak belirlenmiştir.

71. Anayasa Mahkemesi, yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek vekâlet ücretine yönelik düzenleme öngören 1136 sayılı Kanun'un 169. maddesinin "...avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz." bölümünü incelediği kararında anılan bölümü *dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri lehine karar verilmesi yönünden* incelenmiştir. Söz konusu kararda hukuk, idari ve vergi uyumsuzluklarında davaların niteliği, yargılama süreci, sarf edilen emek ve mesai gibi ölçütler dikkate alınarak bölüm kapsamında yargı mercilerince taraflar lehine maktu ücrete göre belirlenen alt ve üst sınırlar içinde vekâlet ücretine hükmedilmesine imkân tanınmasının makul olduğu belirtilerek kuralın bu yönden orantılı olduğuna hükmedilmiştir (AYM, E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, §§ 62-64).

72. Kurallarla ağır ceza mahkemelerince dava değerinden bağımsız olarak karşı tarafa yükletilecek vekâlet ücreti için Tarifeye göre belirlenen maktu vekâlet ücretinin üst sınırının ülke şartlarında makul ve kabul edilebilir düzeyde olduğu dolayısıyla kurallardaki kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasındaki dengenin bozulmadığı anlaşılmaktadır.

73. Bu itibarla koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davalarında davanın niteliği, yargılama süreci, sarf edilen emek ve mesai gibi ölçütler dikkate alınarak kurallar kapsamında ağır ceza mahkemelerince davacı lehine maktu ücrete göre belirlenen üst sınır içinde vekâlet ücretine hükmedilmesine imkân tanınmasının makul olduğu anlaşılmaktadır. Diğer

yandan ağır ceza mahkemelerince bu sınırı geçmemek kaydıyla düşük veya yüksek miktarda vekâlet ücretine hükmedilmesi durumunda da buna ilişkin gerekçelerin kararda gösterilmesi gerektiği, bu yöndeki itirazların üst derece mahkemeleri nezdinde ileri sürülmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

74. Dolayısıyla kurallarda öngörülen sınır nedeniyle dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda davacı lehine daha az vekâlet ücretine hükmedilmesiyle davacının dava açmakla katlanacağı külfet arasındaki makul dengenin ortadan kaldırdığı söylenemez. Bu itibarla kurallarla davacı lehine hükmedilecek vekâlet ücreti için öngörülen üst sınırın hedeflenen meşru amaç bakımından orantılı olduğu açıktır.

75. Diğer yandan kurallar, *dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda davalı Hazine lehine karar verilmesi yönünden* incelendiğinde; davalı Hazine lehine, dava değeri dikkate alınmadan Tarifede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenmiş maktu ücretin üst sınırına kadar vekâlet ücretine hükmedilmesi, Hazine lehine daha az vekâlet ücretinin takdir edilmesi sonucunu doğuracaktır.

76. Anayasa'nın 142. maddesine göre yargılama usulüne ilişkin kuralların belirlenmesi ve bu konuda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, bu kapsamda tarafların yaptığı hangi tür giderlerin yargılama gideri olarak kabul edileceği ile yargılama gideri adı altında hükmedilecek vekâlet ücretinin hangi ölçütlere göre tespit edileceğinin belirlenmesi anayasal ilke ve sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir (AYM, E.2023/54, K.2023/90, 4/5/2023, § 36; E.2021/58, K.2024/14, 23/1/2024, § 50).

77. Kanun koyucu takdir yetkisi kapsamında anılan düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağdır. Bu ilke gereğince bir kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunması zorunludur (AYM, E.2021/18, K.2022/97, 8/9/2022, § 20).

78. Kurallar, davalı devlet lehine karar verilmesi durumunda koruma tedbirlerine maruz kalan davacı aleyhine hükmedilecek vekâlet ücretinin tayininde esas alınacak meblağın objektif olarak belirli, öngörülebilir ve ekonomik yönden onun üzerinde çok ağır ve ciddi bir etki yaratmayacak, adalet ve hakkaniyet duygusunu zedelemeyecek makul bir miktar olmasının sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu itibarla kuralların bu yönüyle de meşru bir amaç taşımadığı söylenemez.

79. Davada haksız çıkan tarafa yükletilecek vekâlet ücreti bakımından bir üst sınır öngörülmesinin objektif ve kabul edilebilir nedenlerinin bulunduğu gözetildiğinde kuralların anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olduğu da anlaşılmaktadır.

80. Kanun koyucunun bazı davaların özel niteliğini de dikkate alarak tarafların yüksek miktarlarda vekâlet ücreti tehdidi altında kalmaması amacıyla dava değerinden bağımsız olarak bu konularda belirli sınırlar öngörmesi doğal karşılanabilir. Ancak bu sınırlara ilişkin kurallarla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin de bulunması zorunludur.

81. Avukatın emeği, çabası, işin önemi, niteliği ve davanın süresi gibi nesnel ölçütlerle en fazla Tarifede ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen

maktu vekâlet ücreti kadar hükmedilecek ücretin standarda bağlanmış kabul edilebilir bir maliyeti ifade ettiği açıktır. Bu itibarla koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarının niteliği, yargılama süreci, sarf edilen emek ve mesai gibi ölçütler dikkate alınarak kurallar kapsamında ağır ceza mahkemelerince taraflar lehine maktu ücrete göre belirlenen üst sınıra kadar vekâlet ücretine hükmedilmesine imkân tanınmasının makul olduğu anlaşılmaktadır.

82. Diğer yandan ağır ceza mahkemelerince bu sınırı geçmemek kaydıyla düşük veya yüksek miktarda vekâlet ücretine hükmedilmesi durumunda da buna ilişkin gerekçelerin kararda gösterilmesi gerektiği, bu yöndeki itirazların üst derece mahkemeleri nezdinde ileri sürülmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurallar nedeniyle dava değerinin yüksek olduğu yargılamalarda Hazine lehine daha az vekâlet ücretine hükmedilmesi sonucunda devletin haksız bir şekilde davaya muhatap olmakla katlanacağı külfet ile davacı tarafın yüksek miktarlarda vekâlet ücreti tehdidi altında kalmaması şeklindeki bireysel yarar arasındaki makul dengenin ortadan kaldırıldığı söylenemez. Bu itibarla kurallarla Hazine lehine hükmedilecek vekâlet ücreti için öngörülen üst sınırın hedeflenen meşru amaç bakımından ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

83. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2., 13, 36. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 37. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...oturduğu yer..." ibaresinden sonra gelen "...ağır ceza mahkemesinde..." ibaresinin,

B. 142. maddesinin (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...Cumhuriyet savcısı..." ibaresinin,

C. 142. maddesine 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 139. maddesiyle eklenen (9) numaralı fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "Ancak..." ve "...ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücretten fazla olamaz." ibarelerinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 25/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI